

3.	ЗТЦ "Бања Врућица" а. д. Бања Врућица, Теслић	- физикална медицина и рехабилитација - општа хирургија - анестезиологија, реаниматологија и интензивна терапија - кардиологија - медицинска биохемија - интерна медицина - неурологија	1 1 1 1 1 1 1
4.	Фабрика техничких гасова а.д. "ТЕХ-НОГАС" Трн - Лакташи	- испитивање и контрола лијекова	1
5.	Акционарско друштво "БОКСИТ" Милићи	- медицина рада	1

2) ГОДИШЊИ ПЛАН СУСПЕЦИЈАЛИЗАЦИЈА

1. Јавне здравствене установе:

Редни бр.	Здравствена установа	Одobreне супспецијализације	Број одобрених супспецијализација
1.	ЈЗУ Универзитетски клинички центар Републике Српске	- судска психијатрија - болести зависности - клиничка токсикологија - интензивна медицина - дисекциона хирургија главе и врата - цитологија - кардиологија - дјечија физијатрија - молекуларно-биолошка и имунохемијска дијагностика	2 2 2 6 2 2 3 1 1
2.	ЈЗУ Институт за физикалну медицину, рехабилитацију и ортопедску хирургију "Др Мирослав Зотовић" Бања Лука	- балнеоклиматологија	1
3.	ЈЗУ Институт за јавно здравство Републике Српске	- епидемиологија заразних болести	1
4.	ЈЗУ Болница "Свети апостол Лука" Добој	- кардиологија - интернистичка онкологија - баромедицина	2 1 1
5.	ЈЗУ Болница "Свети Врачеви" Бијељина	- неонатологија - фертилитет и стерилитет - клиничка неурофизиологија са епилептологијом	1 1 1
6.	ЈЗУ Дом здравља "Свети Врачеви" Челинац	- превенција хроничних незаразних болести	1

2. Приватна здравствена установа:

Редни бр.	Здравствена установа	Одобрена супспецијализација	Број одобрених супспецијализација
1.	ЗУ Специјалистички центар "MEDICARE" Бања Лука	- ангиологија - дијабетологија	1 1

1223

На основу члана 31. став 1. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

**ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ
КАРАНТИНСКИХ ШТЕТНИХ ОРГАНИЗАМА *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - ПРОУЗРОКОВАЧА РАКА ОРАХА И
ВЕКТОРА *Pityophthorus juglandis* Blackman - ОРАХОВОГ
ПОТКОРЊАКА НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У
2024. ГОДИНИ**

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - проузроковача рака ора-

ха и вектора *Pityophthorus juglandis* Blackman - ораховог поткорњака на подручју Републике Српске у 2024. години.

Члан 2.

(1) Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантинских штетних организама *Geosmithia morbida* - проузроковача рака ораха и вектора *Pityophthorus juglandis* - ораховог поткорњака у матичним засадима регистрованих расадника, на пољопривредним газдинствима и окућницама, као и у производним засади-ма и јавним површинама биљних врста домаћина патогена и вектора који су наведени у листи биљака домаћина карантинских штетних организама *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis* из Прилога 1. овог програма, који чини његов саставни дио.

(2) Биљне врсте домаћини овог патогена у Републици Српској су црни орах (*Juglans nigra*) и орах (*Juglans regia*), који су наведени у Прилогу 1. овог програма.

Посебним надзором истражује се шире подручје, односно локалитети на којима се у Републици Српској узгајају биљке домаћини из става 2. овог члана ради одређивања статуса истраживаног подручја за наведени организам, те утврђивања могућих путања уласка или ширења у Републици Српској.

Члан 3.

(1) Овлашћене институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за карантински штетни организам *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis* спроводе посебан надзор у регистрованим засадама, производним засадама, на пољопривредним газдинствима, окућницама и јавним површинама.

(2) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

Програм посебног надзора подразумева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

Члан 4.

Одабир локација врши се на основу познавања биологије карантинских штетних организама, климатских услова за њихов развој и географске дистрибуције и величине комерцијалних производних засада, регистрованих расадника и матичних засада и других површина на којима се узгајају биљке домаћини.

Члан 5.

Подручја рада су матични засади регистрованих расадника, као и производни засади, пољопривредна газдинства, окућнице и јавне површине на којима се узгајају биљке домаћини *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis* у Републици Српској.

Члан 6.

Вријеме вршења надзора у матичним засадама регистрованих расадника, производним засадама и другим површинама прописано је на основу животног циклуса штетних организама и фенологије биљака домаћина, а врши се у складу са међународно признатим и валидним дијагностичким методама.

Члан 7.

(1) Визуелни прегледи и узимање службених узорка овлашћене институције врше током сезоне раста биљака домаћина када су симптоми видљиви.

(2) Визуелне прегледе и узимање службених узорка врше овлашћене институције, уз присуство запослених у Министарству који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди, а који одређују локацију и засад за узимање узорка.

(3) Прописани ток визуелног прегледа и начин узорковања наведен је у Прилогу 2. овог програма, који чини његов саставни дио.

(4) Мониторинг зависи од врсте биљке домаћина и врши се:

1) у матичним засадама регистрованих расадника ораха, црног ораха и других биљака домаћина,

2) у производним засадама ораха, црног ораха и других биљака домаћина,

3) на биљкама домаћинима које се узгајају на пољопривредним газдинствима, окућницама и јавним површинама.

(5) Биљке се прегледају појединачно, док се опис мјеста узимања узорка и GPS позиција, као и остали подаци наводе електронским путем у Записнику информационог система Етфарм, односно подинформационог система Фито-Гис (у даљем тексту: Фито-Гис).

Члан 8.

Број визуелних прегледа и узорка за лабораторијско испитивање присуства *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis* у Републици Српској из расадника, производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина на којима се узгајају биљке домаћини, које врши овлашћена институција, приказан је у Табели 1. у Прилогу 3. овог програма, који чини његов саставни дио, а детаљан

приказ броја узорка биће дефинисан уговором о условима за реализацију и коришћење средстава за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 9.

(1) Лабораторијска испитивања узорка врше се у складу са међународно признатим и валидним дијагностичким методама: EPPO (2021) *Geosmithia morbida*. EPPO datasheets on pests recommended for regulation. Available online. <https://gd.eppo.int> и EPPO (2021) *Pityophthorus juglandis*. EPPO datasheets on pests recommended for regulation. Available online. <https://gd.eppo.int>.

(2) Лабораторијски извјештаји, осим резултата анализа, морају садржавати и методе по којима је вршена детекција.

Члан 10.

(1) Локације узорковања и визуелних прегледа уносе се у Фито-Гис апликацију.

(2) Према резултатима спровођења овог програма и извјештаја из лабораторија омогућава се потпун преглед локација узорковања, те локација са негативним и позитивним узорцима унутар Фито-Гис-а.

Члан 11.

(1) Рок за узимање узорка матичних стабала из регистрованих расадника, производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина, те достављање узорка овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа је 1. децембар 2024. године.

(2) Резултати овог програма воде се и достављају електронским путем Министарству, користећи Фито-Гис, до 10. децембра 2024. године.

(3) Овлашћена институција одмах извјештава Министарство о посебним догађајима током његовог спровођења, а посебно о свим случајевима откривања штетног организма који је предмет посебног надзора.

(4) У случају откривања штетних организама који су предмет посебног надзора овлашћена институција одмах обавјештава Министарство и Републичку управу за инспекцијске послове, који предузима неопходне фитосанитарне мјере с циљем спречавања ширења и сузбијања штетног организма, а у складу са прописима из ове области, те о том обавјештава Министарство.

Члан 12.

Спровођење овог програма финансира се из буџета Републике Српске на основу Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2024. години – право на подстицајна средства за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 13.

Ступањем на снагу овог програма престаје да важи Програм посебног надзора над присуством карантинских штетних организама *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - проузроковача рака ораха и вектора *Pityophthorus juglandis* Blackman - ораховог поткорњака на подручју Републике Српске у 2023. години ("Службени гласник Републике Српске", број 26/23).

Члан 14.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 12.03.3-330-1143/24
15. априла 2024. године
Бањалука

Министар,
Др Саво Минић, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Биљке домаћини карантинских штетних организама *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis*:

- орах (*Juglans regia* L.),
- црни орах (*Juglans nigra* Linnaeus), као и друге врсте и хибриди рода *Juglans*,
- птерокарија (*Pterocarya* spp.).

ПРИЛОГ 2.

ТОК ВИЗУЕЛНОГ ПРЕГЛЕДА И НАЧИН УЗОРКОВАЊА

1.1. Ток визуелног прегледа

- Вањски симптоми рака ораха обично нису видљиви све док стабло није значајно оштећено. Период између првих остварених инфекција и развоја видљивих вањских симптома на стаблу може трајати и до неколико година, у зависности од низа фактора.

- Код најосјетљивијих врста ораха и генотипова, угинуће стабла јавља се 3–5 година након појаве првих симптома. Симптоми обољења у раној фази уочавају се на границима малог промјера (до 15 mm), настали као резултат исхране или продора и мјеста уласка ораховог поткорњака (*Pityophthorus juglandis*), који ослобађа репродуктивне органе – мицелију фитопатогене гљиве, што омогућава ширење на сусједно ткиво испод коре стабла. Као резултат тога долази до појаве бројних појединачних ситних тамносмеђих до црних рак-рана, промјера од неколико милиметара до 10–20 cm, издуженог облика дуж захваћене гране. У почетку, рак-ране видљиве су само испод коре, али за неколико седмица симптомима постају видљиви и споља, и то као резултат напредовања болести и њиховог спајања, чиме долази до ширења према основи доводећи до угинућа грана и/или стабла.

- Симптоми обољења се раније манифестују код стабала изложених стресним условима.

- Главни симптом рака ораха је одумирање круне, хлоротично увенуће, појава рака дуж стабла или грана, абнормално проријеђење круна, руничаста појава стабла с формираном мицелијом и увелост, те хлоротичност листова који остају причвршћени за гране.

- Патоген не утиче на коријенов систем, пањеве или најнижи дио стабла.

1.2. Узорковање за лабораторијско тестирање

- Узимање узорака за лабораторијско тестирање треба да се врши истовремено са визуелним прегледима, у периоду вегетације.

- Узорковање дијелова биљака домаћина са израженим симптомима за лабораторијска тестирања врши се у периоду вегетације, односно у периоду испољавања симптома, а оптимум је током лета кад су симптоми увенућа најочљивији.

- Приликом узорковања потребно је испоштовати принципе добре праксе за узорковање биља и биљних дијелова за лабораторијско тестирање (нпр. евиденција података о узроку на лицу мјеста узорковања, коришћење одговарајућег прибора и материјала за узорковање, дезинфекција прибора и алата итд.).

ПРИЛОГ 3.

Табела 1. Број визуелних прегледа и узорака за лабораторијско испитивање присуства *Geosmithia morbida* и *Pityophthorus juglandis* у Републици Српској из расадника, производних засада, пољопривредних газдинстава, окућница и јавних површина на којима се узгајају биљке домаћини

Карантински штетни организми	<i>Geosmithia morbida</i>	<i>Pityophthorus juglandis</i>	Укупно
Подручје			
Република Српска	35	36	71

1224

На основу члана 31. став 1. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ НЕМАТОДА У БИЉНОЈ ПРОИЗВОДЊИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ У 2024. ГОДИНИ

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, подручје дјеловања, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора

над присуством нематода у биљној производњи у Републици Српској у 2024. години.

Члан 2.

(1) Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства нематода на мјестима производње садног материјала, у производним засадама биљака домаћина, увозним пошиљкама, те мјестима промета садног материјала и сјемена.

(2) Предмет праћења су нематоду вектори вируса фамилије Longidoridae, стабљичина нематода *Ditylenchus dipsaci*, јабучина нематода *Meloidogyne mali* и врсте нематода *Meloidogyne incognita*, *M. javanica*, *M. hapla*, *M. arenaria*, *M. Enterolobi*, *Pratylenchus penetrans* и *P. vulnus*.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради утврђивања присуства нематода у биљној производњи спроводи се на граничним прелазима и на цијелој територији Републике Српске.

(2) Посебан надзор и мјере надзора на граничним прелазима и на мјестима промета сјемена и садног материјала спроводи Републичка управа за инспекцијске послове (у даљем тексту: Инспекторат).

(3) Овлашћене институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља за штетни организам из члана 2. став 2. овог програма спровode посебан надзор у регистрованим расадницима и производним засадама.

(4) Овлашћена институција припрема информационе листе са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(5) Програм посебног надзора подразумева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

(6) Увозне пошиљке које су обухваћене мониторингом не задржавају се на граничном прелазу, те за њих фитосанитарни инспектор издаје рјешење о забрани промета до добијања резултата лабораторијских анализа.

(7) У случају детекције карантинског штетног организма, Инспекторат предузима све неопходне радње у складу са прописима којима је регулисана ова област.

Члан 4.

(1) Најважније биљке домаћини нематода вектора вируса фамилије Longidoridae су: *Rubus idaeus* (малина), *Rubus fruticosus* (купина), *Malus domestica* (јабука), *Prunus domestica* (шљива), *Prunus persica* (бресква), *Prunus avium* (трешња), *Vitis vinifera* (винова лоза), *sp. Vaccinium myrtillus* (боровница) и друге.

(2) Најважније биљке домаћини стабљичине нематоду *Ditylenchus dipsaci* су: *Allium cepa* L. – црвени лук, *Allium sativum* L. – бијели лук, *Allium porrum* – празилук, *Avena sativa* – зоб, *Begonia* spp. – бегонија, *Beta vulgaris* var. *saccharifera* – шећерна репа, *Cannabis sativa* – конопља, *Fragaria ananassa* – јагода, *Gladiolus* spp. – гладиоле, *Hyacinthus orientalis* – зумбул, *Medicago sativa* – луперка, *Narcissus* spp. – нарцис, *Nicotiana tabacum* – дуван, *Phaseolus vulgaris* – пасуљ, *Pisum sativum* – грашак, *Sesale cereale* – рижа, *Solanum tuberosum* – кромпир, *Trifolium pratense* – црвена дјетелина, *Trifolium repens* – дјетелина, *Tulipa* spp. – тулипани, *Vicia faba* – боб, *Zea mays* – кукуруз и друге.

(3) Најважније биљке домаћини јабучине нематоду *Meloidogyne mali* су: јабука и њене подлоге (*Malus domestica*, *M. pumila*, *M. prunifolia*), дуд (*Morus alba*, *M. bombycis*) и бријестови (*Ulmus chenmoui*, *U. glabra*).

(4) Биљке домаћини врста *Meloidogyne incognita* *M. javanica*, *M. hapla*, *M. arenaria*, *Pratylenchus penetrans* и *P. vulnus* су воћне врсте чије се саднице производе у расадницима.

(5) Најважније биљке домаћини *M. enterolobi* су кромпир, парадајз, паприка, краставац, дуван, соја и винова лоза.